

60 fiam.
1926. 27.

Miraculosa pindolite:
auriculata

D. Myerov V. Gira
professor univ.

Debrecen, 1926. október hó 8.

Előzetes:

Deb. 15. 26. okt. 5. ok. univ.

Miraculosa
e. i. dikan.

Előzetes
X. 26. 27.

A költségvetésről.

Togtudományi doctori értekezés
a közgazgatási jog köréből.

Írta:

Merey Béla

Egyetemen.

1926.

A 2669

Törvésművek.

Allyesalvay V. G.: Államháztartásról.

*Kmetty K.: A magyar közigazgatási
jog kézikönyve.*

*Magyar Z.: A magyar állam költség-
vetési joga.*

*Tomsányi V. P.: A parlamentek költ-
ségvetési joga.*

Concha: Politika.

Heckel: Das Budget.

A költségvetésről.

A rendi magyar országgyűlés adó és újonc megajánlási jogából a 48-as reformok tető alá hozatala következtében nagy fontosságú parlamenti jog, a magyar parlament költségvetési joga lett, amely egyszersmind igen fontos alkotmány biztosíték is.

Az alkotmányjogba tartoznak tehát mindazon szabályok, amelyek meghatározzák a magyar parlament költségvetési jogának

gyakorlását. De bármilyen fontos alkotmányjogi szabályok is ezek, mind ez nem változtat azon a tényen, hogy a költségvetési jog által egy lényegileg közigazgatási functiót von hatáskörébe a parlament.

Am ha a parlamenti költségvetési jog következtében az országgyűlés is bele kapcsolódott a közigazgatási feladatnak a megoldásába, mindazonáltal a probléma lényegében megmaradt közigazgatási jogi problémának.

A költségvetésnek közjogi szempontból való vizsgálata tehát tulajdonképpeni részét közigazgatási jogi és csak egy bizonyos vonatkozásban alkotmányjogi kérdés.

A közigazgatási jog birodalma óriási, hiszen a közigazgatás konkrét cselekvőség közfeladatok elvégzésére, beletartozik tehát a modern állam sok oldalú tevékenysége. A kultúra előrehaladásával a közfeladatok hatásköre egyre inkább kitágul. Általánosan ismeretes a modern állam azon

iránya, hogy az alattvalók életviszonyaiba egyre jobban avatkozik be, irányítolag, szabályozolag.

Ugyanint az egyes ember tevékenységi köre kiterjedtebb, mint az előbbi korokban, ugyanugy az államé is. Van azonban az állam tevékenységi körének olyan része, amelyet a legprimitívebb viszonyok között élő állami szervezetben is és így megtalálunk, mint a modern államban s ez az államgardasági tevékenysége. Nincs ember, aki énjé egyik részében gardálkodó alany ne le-

gyen és nincs állarn sem.

Ész egyes embernek ugyanis jólét-re való törekvésében különféle dolgokra és intérményekre van szüksége mint eszközökre. Ez generalis szabály, amely az államra vonatkozólag is megáll. Ész államnak a maga szükségletei kielégítése végett szintén bizonyos intérményekre és bizonyos eszközökre van szüksége. Ez természetesen nem annyit jelent, mintha az államnak a gazdasági tevékenysége az egyes magángazdasági tevékenysé-

gével aronos ne lenne. Hiszen az államháztartásnak éppen a két legfőbb jellemzője különbözteti meg a magánháztartástól. Először, hogy az állam nem törekszik fölöslegre, mint a magánháztartás, hanem megelégszik azokkal, ha kiadásai és bevételei egyensúlyban vannak, másodszor, másodszor, hogy jövedelmei nem saját gazdasági tevékenységéből erednek, hanem szuverén hatalmánál fogva az egyes állampolgárok magánháztartásából szerri be azokat.*

Fermészetes és kézenfekvő az is,

*V. ö. részletesebben: Illyefalvy: i. m. 5.—7. l.

hogy az államnak, mint nagy gazdasági alanynak szüksége van mind azokra az intézményekre és eszközökre, amelyekre más gazdálkodó alanyoknak. Egy mindenek előtt nem nélkülözheti a könyvvitelt. A könyvvitel célja itt is az, mint a magán-gazdálkodásban, hogy általa a gazdálkodás eredménye kimutatható legyen. Az állami könyvvitel, az államszámvitel. Ez mai tökéletes formáját az 1897. évi XX. t. c. -ben kapta meg, ez pénzügyi közigazgatásunk legfontosabb törvénye.

Állami számviteli rendszerünk

lényegében nem egyéb, mint az
Ausztriában több mint száz év óta
kifejlesztett és kipróbált könyviteli
rendszernek a tovább fejlesztése. Ez
természetes is, az államháztartás mé-
reteinek növekedésével terjedt és tö-
kéletesedett annak rendszere. Az XIX.
század régi magyar államháztar-
tása nem lett volna verethető
ugy mint pl. száz évvel előbb. Az
kiadások és bevételek részletes elő-
irányzására lett szükség. Amint
hogy erre minden nagyobb gazda-
ságban szükség is van. Kell, hogy
+ Magyary Z.: i. m. 65. l.

a federendő szükségletek céljaik szerint előre kiválogattassanak, hogy az állam gazdaság céljának elérése szempontjából szükséges szükségletek előre biztosítottassanak. De kell, hogy a bevételek is előre áttekinthetők legyenek, mert hiszen a bevételek határa fogja megszabni a kiadások mérvét is. Ha az előirányzott kiadások nagyobbak az előirányzott bevételeknél, akkor, vagy a bevételeket kell emelni, vagy a kiadásokat csökkenteni, mert ellenesetben az államháztartása csőd felé rohan.

A kiadások és bevételek ezen részletes előirányzáva, amelynek célja a gazdálkodásnak egy következő időszakban való tervezési helyzetének aminek *conditio sine qua non*ja az államháztartás gazdasági egyensúlyának biztosítása — adja a költségvetés fogalmát. Maga a költségvetéstervezés természetesen nem egyéb, mint a pénzügyi program része. A pénzügyi program mindig hosszabb időre szól, nagyobb vonásokban nyert kifejezést, a konkrét gazdasági program viszont annak keretében és annak

szellemében rövidebb időszakokra. A költségvetés tehát mintegy a pénzügyi program vetülete, mely a nap állásához igazodik, egyszer nagyobb, egyszer kisebb, de szabályszerű időközökben változik és mindig ugyanannak a programnak a kifejezője.⁺ Ez tehát a költségvetés gazdasági jelentősége.

Mi a költségvetés közigazgatási jogi jelentősége?

A költségvetés közigazgatási jog szempontból, mint azt a hazai és külföldi, különösen német irodalom tartja, mindenekelőtt és min-

⁺ Heckel: Das Budget 8. l.

denekfelett organizáció. „A közigazgatás szempontjából — írja Magyary Zoltán, a költségvetés az összes állami szükségletek mérlegelése és elfogadása vagy elutasítása, tehát az állam egész működési körének és annak egész tartalmának tárgyi szempontok szükségesség és hasznosság szerint való elbírálása, annak vizsgálata, hogy a fennálló törvények a kitűzött állami célok szempontjából milyen fontosságúak. Ilyen szempontból az állami költségvetés az állam egész működési programjának,

nemcsak egy pénzügyi program-
nak a felállítása." És ezért tehát a
költésérvetés az egész állami élet szer-
vezését jelenti.

Ez magyarázza a pénzügyi
tárca fontosságát. Az állami közigar-
gatás szervezése a költségvetéssel szo-
ros összeköttetésben áll. A kormány-
tagjai között a tényleges előviszo-
nyok a pénzügyminister javára
döntik el a mérleget. A pénzügyi
tárca tulsulya természetes és tényle-
ges, a józi tulsulyt is megadni helyte-
len. Nálunk erre az utobbira az újabb

időig nem is gondoltak, csak az 1920. évi XXVIII. törvényikkben kísért először ez a szerencsétlen gondolat. / Ez a törvény a pénzügyminis-ternek a többi miniszter hatásköré-be való bevonására is jogot ad, ezt azonban az 1921. évi XXXIV. t. c. 5. §-a hatályon kívül helyezte. /

Bár ez az értékesítés a költségvetési törvény végrehajtását tárgyalja, mégis szükségesnek tartok legalább egy néhány sort szentelni a költségvetés alkotmányjogi természetének jellemzésére.

A költségvetés megállapításának

joga a 48-as törvények értelmében a magyar parlament hatáskörébe tartozik. Felmerült itt az az elvi jelentőségű kérdés, hogy mi alapján tartozik ez az alapjában nem törvényhozási feladat a törvényhozó testület hatáskörébe. Semmi kétség, hogy az államhatalomnak szétválasztását nem lehet ad absurdum vinni, a költségvetés megállapítása ép úgy a törvényhozó szerv funkciója mint a végrehajtó hatalom ellenőrzése, vagy a törvények meghozatala. Két igen fontos oka van

annak, amiért a parlamentre bíz-
zák a költségvetés megállapítását. Az
egyik az, hogy a végrehajtó hatalom-
nak irányt szabni a törvényhozás
tiszt. Hiszen a parlamentáris kor-
mányrendszernek éppen az a nagy
előnye a többi felett, hogy ebben a
nemzet szab irányt törvényhozás
által az államnak s nem a kor-
mány, nem az uralkodó. Az ál-
talanos állami cél kitűzése a tör-
vényhozás hatáskörébe tartozik, a
költségvetés pedig nem egyéb, mint
az általános céloknak a konkrét

megvalósítása, realizálása. Ez tehát törvényhozói probléma.

Azután nem szabad szem elől téveszteni azt sem, hogy a modern állam szükségleteinek legnagyobb részét nem magángazdasági tevékenységből, hanem állampolgárai vagyoni erejének igénybevétele útján fedezi. A magántulajdon elve pedig nem szenvedhet törést másként, mint a törvényhozásnak az akaratából.⁺

Ezen okok miatt sorozták a költségvetés megállapítását a
Concha: i. m. 488. l.

parlament hatáskörébe. Nagy előnye tehát a parlamentáris kormányrendszernek, hogy benne a képviselői útján állapítja meg azokat a terheket, amelyeket az állam érdekeiben vállalni és viselni hajlandó. A költségvetési jog által a parlament urává lesz az egész kormányzati koncepciónak. Persze az a körülmény, hogy a költségvetés megállapításának a joga a parlamentnél van, nem változtat azon, hogy a költségvetés megállapítása lényegileg közigazgatási funkció.

Ebből a körülményből vezeti
le a hazai és a külföldi irodalom
számos kitünősége azt, hogy az nem
olyan területe az állam életének,
amelyen a törvényhozás szuverén
korlátatlanságát érvényesíteni lehet
ne.

csak hogy ez a nézet a ma-
gyar alkotmányjog szerint tarthatat-
lan. A magyar országgzülésnek
jogában áll a költségvetést meg-
állapításának, megsevarásának
joga természetesen magában
foglalja a költségvetés megtaga-

dása a leghatékósabb kormánybuktatási mód, mert az kétségtelen, hogy a kormánynak a költségvetés, az ebben foglalt adójövedelmek felhasználásának megtagadása esetében távoznia kell helyéről.

Kétségtelen azonban, hogy a költségvetési joggal is, mint minden joggal nemcsak élni, hanem visszaélni is lehet. A múltban, amíg házszabályaink a klotürt nem ismerték, igen könnyen előfordulhatott, hogy a költségvetési törvény nem tudott a kellő időpontban tető

alá kerülni nem a többség, hanem a
kisebbség eljárása következtében.
A házszabályok liberalizmusából ke-
letkezett gyakori vitaélések, a sok
szavazás után oda vezettek, hogy most
már a magyar közjogi irodalom-
nak is vannak olyan művelői, a-
kik azt hirdetik, hogy a parla-
mentnek nincs teljes suverénitá-
sa arra vonatkozólag, hogy a költ-
ségvetést megtagadja, pl. ezt a né-
zetet vallja Magyary Zoltán is mo-
nografiájában.

És a nézet nyilvánvalóan

téves, nem veszi tekintetbe, hogy nem az országtól, hanem a kormánytól tagadtatik meg a költségvetés.

Természetesen annyit kérséggel koncedálok, hogy ha törvényhozóink sohasem tévesztették volna szem előtt Deák Ferenc klasszikus mondását, hogy t. i. a költségvetés megsemmisítési joga, de nem csak joga, hanem kötelessége is a parlamentnek, akkor a gyakorlati eszesek és az erkölcsökön járó természetes ellenhatás is elmaradtak volna. Ebből a szempontból csak helyeselni le-

het az új házszabályok szigorításait,
amelyek lehetetlenné teszik a köte-
lezettségéről megelégedkerett kisebbség-
nek az ország exlexbe kergetését.

Az exlex voltaképp magát a
költségvetési jogot teszi illuzoriussá,
éppen ezért indokolt annak kikü-
szöbölésére, ha másként nem meggy-
szigoru házszabályokat hozni.

Minden törvény a végrehaj-
tás által realizáltatik, ez alól az álla-
mi élet legfontosabb törvénye a
költségvetés sem kivétel. Itt még

fokozottabban kell ügyelni arra, hogy a végrehajtás a költségvetési törvény keretében és szellemében történjék. Ez annyit jelent, hogy mindazon szükségletekre, amelyeket a törvényhozás megállapított fedezet jusszon, azok együttevén, és részleteikben a költségvetési törvényben megállapított egyes hitelek túl ne haladják, és hogy a fedezet azokból a bevételi forrásokból kerüljön ki, amelyeket a költségvetési törvény megjelöl.

Rend, pontoság és gyorsaság

követeltetik e végből, hogy az összes kiadások a közérdeknek megfelelően használtassanak fel. A költségvetési törvény részletes végrehajtása során ezekre az irányelvekre kell tekintettel lenni.

A törvény részletes végrehajtását vizsgálva annak három fázisát különböztetjük meg, és pedig először a fizetési kötelezettségnek az állam terhére, vagy az állam javára való keletkezése, másodsor a fizetési kötelezettség megállapítása, folyósítása és végül harmadszor a fizetés

A költségvetési törvény végrehajtása során a bevételek között csak az a különbség, hogy míg a kiadások utalványozásában az összes miniszterek és az állami szakszék elnöke is részt vesznek, addig az állami bevételek gyűjtésének feladata tulajdonképpen a pénzügyminiszterre hárul. A miniszterek legnagyobb része csak az állami kiadások lebonyolításában tölt be jelentős szerepet, ezért fontos különösen azoknak egyöntetű szabályozása. „Ezért van - írja Magyar,

hogy a költségvetés végrehajtása tekintetében a kiadásokra vonatkozó eljárás és az azt teljesítő szervek szolgálata van, csak a számviteli törvényben összefoglalóan szabályozva, míg az állami bevételek kezelésére vonatkozó szabályok elsősorban az azokra vonatkozó törvényekben és rendeletekben található.

Az állami kiadásokra vonatkozó jogi szabályozás tekintetében a legfőbb jogforrás az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. t. c. A mai állami számvitel azonban a gar-

dalkodás különbözö ágaihoz mér-
ten annyira eltérő és sokoldalú,
valamint elastikus szabályozást
kíván, hogy az egész állami számviteli eljárásnak minden részleté-
ben való törvényhozási szabályozása
nem lehetséges.

Igy a mi törvényhozásunk
nagyon helyes indokokból az állami
számvitelről szóló törvénycikkbe
csak az alapelveket vette fel és a-
zok részletes kifejtését a kormány
rendeleti hatáskörébe utalta, ter-
mészetesen az alkotmányjogi ga-

rancia szigorú szem előtt tartásával. Így pl. a törvény 142. §-a kimondotta, hogy a pénz és vagyonkezelésre ugyanígy szintén a számvitelre és ellenőrzésre vonatkozólag kiadandó utasításokat és szabályrendeleteket az illetékes miniszter csakis az állami számszék elnökének előzetes hozzájárulásával bocsájthatja ki.

Mint hogy mind a miniszter, mind a számszéki elnök felelősek a parlamentnek, köztjük eljárásában kollektív garancia van

arra vonatkozólag, hogy a számviteli törvényben lefektetett alapelvek nem fognak a törvényhozó megkerülésével kijátszatni.

Az állami költségvetési időszak nálunk egy év, a legtöbb államban így van. A parlamentnek természetesen és érthető" azon törekvése, hogy a költségleteket minél rövidebb időközre állapítsa meg s azok felhasználását minél sürűbben megvizsgálja. Viszont másfelől gazdasági szempontból az, a kívánatos, hogy

az állam pénzügyi programjának hosszabb időre állapíttassék meg, s hogy a programmon belül alapelveiben ne változzék.

Ezre ellentétes törekvések kompromissuma az egy esztendő költségvetés. Ezt nálunk már az 1848. évi III. t. c. 3. §-a így rendelí.

A költségvetési év tartama Kossuth pénzügyministerségétől kezdve egybeesett a naptári évvel. Ez így volt egészen az 1913. évi XXIV. t. c. meghozataláig, amely július 1.-re tette a költségvetési év kezdetét. Az egyes

bevételekre és kiadásokra vonatkozó
utalványok csak a költségvetési
év végéig gyakorolhatók. Ezt kimond-
ja az 1915. évi XII. t. c. Ez természetse-
rűleg folyik a költségvetési törvény-
ben nyert felhatalmazásnak idő-
köz köötöttségéből.

A felhatalmazás, ha a költség-
vetési törvényben adják a költség-
vetési évre, ha indemítási törvény-
ben meghatározott számú hónap-
ra adatik a kormánynak. Ha
a kormány nem élt a törvény-
adta felhasználási jogával, akkor

felhatalmarása elévült.

Magától értetődik, hogy ez nem annyit jelent, hogy a költségvetési év végéig végre nem hajtott utalványok és kasszások mind elévültek, mert sem az államnak a kivetett adó iránti követelése, sem a törzskasszának, vagy állami nyugdíjasnak az állammal szembeni követelése nem évül el, azáltal, ha utalványozott járandóságot a költségvetési év végéig fel nem veszi.

A költségvetési év tehát csak az elszámolások tekintetében irányadó.*

* Magyar y. m. 160. l.

A magyar jog egészen az 1915. XII. t. c.
megalkotásáig abból indult ki, hogy
az állam közigazgatása oly szövevé-
nyes és oly sok tényező hatása alatt
áll, hogy elkerülhetetlen az a hely-
zet, hogy a költségvetési törvény
végrehajtása körül tett intézke-
dések közül több még az év végén
is függőben, vagy folyamatban ne
legyen, habár a kormány vagy an-
nak közgei számtottak is azoknak
még ebben a költségvetési évben
való lebonyolítására, avégből a ma-
gyar jog is ismerte a póttartalványo-

xási negyed intézményét, melyet az
vztrak jogból vett át. Így a kormány
nak egészen az 1915. évi XII. t. c. megat-
kotásáig nem 12, hanem 15 hó állt
rendelkezésére az utalványok és
szközlésére.

Az 1915. XII. t. c. szerint minden
kiadás és bevétel abban az évben szá-
molandó el, amelyben elrendeltetett,
illetve végrehajtatott. Így tehát a költ-
ségvetési év végéig fel nem használt
hirdet új törvényhozási felhatalma-
zás nélkül fel nem használható.

Térjünk át az állami tartozá-

sok keletkezésének és a kiadások utalványozásának kérdésére.

Az állami tartozás kétféle uton keletkezik, közvetlenül a törvény alapján, ha pl. valaki több adót fizet, vagy tartozatlanul fizet, akkor neki *condictio indebitae* támad az állammal szemben, másrészt esetben, mikor az állam kötelezettsége valamely közigazgatási actus eredményeként áll elő, pl. kinever valakit tisztségviselőjévé: akkor a tisztségviselőnek fizetése erejéig követelése támad az állammal szemben.

Számviteli törvényünk XX. §-a,
illetőleg az 1920. évi XXVIII. t. c. 6 §-a értelmé-
ben a miniszterek s az állami szám-
vező szék elnöke azon számadási í-
gakat illetőleg, amelyekre a költségveté-
si, vagy indemítási törvényben fel-
hatalmazást nyertek, a rendelkezé-
sükre álló hitel erejéig utalványokat
nak az állami pénztáraknál ki-
adásokat.

Magyary Zoltán⁺ kifejezőleg a
mai helyzetet, amely szerint a szám-
viteli törvényben és a költségvetési
törvényben szigorú tilalmak vannak

⁺ Magyary i. m. 163. l.

ugyan felállítva az utalványozás szá-
mára, de nincsen korlátozás a tar-
tozások vállalása tekintetében, mert
nincs jogunkban arra korlát, hogy a
ministerek olyan elhatározásokat ad-
hassanak ki, amelyeknek végrehajtá-
sa előtt, vagy utóbb valamely kiadás
következését vagy növelését fogja elő-
idézni. Ez en feltétlenül segíteni kelle-
ne. Azonban adós marad Magyarország-
zal, hogy hogyan. Egyetlen övser itt a
ministeri felelősség, beleértve az a-
nyagi felelősséget is.

A költségvetés végrehajtásának

következő lépés az állami tartozás megállapítása. Az állami tartozás megállapítása a pénzügyi közigazgatásban úgy történik, hogy először számfejtik az illető pénzösszeget, azután utalványozzák. Ezt a műveletet a számviteli szabályok részletesen szabályozzák.

Utalványozni jogosultak jelenleg a miniszterek, az állami székelnők, a nemzeti gyűlés elnöke, a kormányosság gazdasági irodája, a közigazgatási földbírók rendelői bíróság elnöke és a vitéri szék. A

minister a maga utalványozási jogkörét, alantas közegeire delegálhatja, de ilyenkor a költségvetési hitel, amelynek terhére az illetők utalványozhatnak szigorúan meghatározandó.

Ilyen alárendelt utalványozó hatósága nincs minden miniszternek.

Legkiterjedtebb hatáskörrel bír a pénzügy miniszter.

A számviteli törvény 24. §-a értelmében kiadások véglegesen csak törvény, szerzett jog, végzett munka, vagy teljesített szolgáltatás alapján utalványozhatók. A közigazgatási számv-

fejtéskor kell eldönteni, hogy ezen jog-
címek valamelyike fennforog-e? Ugy-
szinten azt is, hogy az állammal szem-
ben fennálló követelés nem évült-e el?
Az elévülés ideje magánjogi követelés-
re itt is 30 év, a közjogi követelések
legnagyobb részére azonban 3 év, így
pl. állami, törvényhatósági, hivatal-
nok bármely illetménye 3 év alatt
évül el. A nyugdíjakra is ennyi az
elévülési idő.

Az utalványozás mindig írás-
ban, ugyanevett utalvány rendelet-
re történik. A ministerek az alájuk

rendelt hatóságok utalványozás jogát
a hitelnek általuk meghatározandó ré-
szére korlátozhatják

Év 1920: XXVIII. t. c. 63-a még egy korlá-
tozást létesít az utalványozással, t. i.
kimondja, hogy az állami költségve-
tében engedélyezett hiteleket a pénz-
ügy miniszter bocsátja a pénzügyi vi-
szonyokhoz képest a minisztereknek
rendelkezésére s ezek az állami pénz-
táraknál csak is az ily módon ren-
delkezésükre bocsátott hitelt preje-
ig eszközölhetnek kiadásokat.

Év utalvány rendelet egy év

alatt évül pl.

Az állammal szemben fennál-
ló követelések érvényesítésére sajnos nem
részesül olyan hathatós támogatásban,
mint kellene. Régi panasz közigazgat-
tási jogrendozatunk ellen, hogy a tiszt-
viselők vagyoni felelősségének nincs
keresztülvitele, az állam nem száva-
tol tisztviselőiért olyan mértékben,
mint azt nyugaton megtaláljuk, a
véletlenül hárt okozó tisztviselőiért
pl. egyáltalában nem. Fogrendozatunk
ezen fogyatékoságára mutat rá
Tomcsányi egyik monografiájában.

Az állami követelések keletkezése
s a bevételek utalványozása képezi a
továbbiakban vizsgálódásunk tárgyát.

Míg az állami tartozásoknál az
volt a kivételes eset, midőn a tarto-
zások magán a törvényen alapultak,
addig a bevételeknél ez a normális
eset, de vannak olyan tartozások
is, mikor a jogszabály még egyedül
nem keletkeztet állami jövedelmet,
hanem ehhez még egy közigazgatási
actus szükséges pl. adókivetés.

Különbőség van a bevételek és ki-
adások között az utalványozás te-

kintetében is. Magyar legjellemzőbbnek
art a különbséget tarja, hogy míg az
állami kiadások tekintetében alapelv,
hogy azok elrendelése az utalványozó
hatóság, végrehajtása pedig a pénz-
tárak tiszte, addig ez a bevételeknél
nem mindig áll, mert pl. a jogszabály
alapján keletkező bevételek közül az
illetékeket a vonatkozó tarifák stb.
alapján gyakran az az állampénztár
állapítja meg, amelyiknél a befizetés
történik.

Lényeges különbség, hogy az ál-
lami bevételekre más az elvételési

idő, mint a bevételeknél kiadásokra,
nem három év, mint a bevételeknél,
hanem az 1923. VIII. t. c. 82. § szerint 5 év,
a közhadók módjára behajtandó összes
követelések kivetési jogát illetőleg,
feltéve, hogy az illető községszolgáttatás-
ról szóló törvény másként nem in-
térkedik:

Az elévülés annak a naptári év-
nek az utolsó napjától kezdődik,
melyben a követelési jog beállott.
Az állam továbbá követeléseinek
behajtása tekintetében különleges,
előnyös helyzetben van, mert míg

magánfél javára végrehajtás csak bírói ítélet alapján lehetséges, addig a közszolgáztatások érvényesítésére nem kell bírói ítélet.

Az állam pénzkerelésére az állampénztárak hivatottak. Az állampénztári szervezet az állami költségvetés végrehajtásával szorosan összefügg.

Az állami kiadások és bevételek lebonyolítása ugyanis főképp készpénz fizetés útján történik. Ezeket az állampénztárak eszközlik.

Háromféle állampénztárunk

van, először általános, másodszor különös és harmadszor házipénztár. Legfontosabbak az általános pénztárak ezek által a pénzkerelési egységgé válik.

Észállamháztartás egység csak is így érhető el, hogy a pénztárak ilyen szoros egységbe vannak foglalva. Az egységes pénztári rendszernek megfelelően a miniszterek és a számszéki elnökök kiadásait, vagy bevételeit lebonyolítására csak azt az általános pénztárt vehetik igénybe, amely területi illetékség szerint

arra legmegelőbb.

Ezekkel szemben a különös állami pénztárak csak is az illető szakminiszter rendelkezése alatt állanak.

A kári pénztárak voltakép nem állandóak, mert az egyes pénztár rendszerint alkotó általános pénztárakkal olyan viszonyban vannak, hogy feleslegeiket oda beszállítani tartoznak, s hiány esetén onnan igényelhetnek.

A költségvetési törvény helyes végrehajtásáért a kormány felelős.

A kormánynak ez a felelőssége hármas: számviteli, jogi és politikai.

A számviteli felelősség annyit jelent, hogy a kormány felelős azért, ha az elszámolt kiadások és bevételek a valóságnak meg nem felelnek és a számadások mennyiség-tani szempontból nem tökéletesek. Indirecte a pénz és vagyonkerelés hűsége is a számviteli felelősség alá tartozik, mert a számadásoknak az állam egész vagyonát fel kell ölelniök e végből, s nem elég, hogy az abban előforduló vagyonváltozások valódiak

legyenek, hanem még az is megkövetel-
tetik, hogy az összes vagyonváltások
bennük legyenek. Innen van, hogy parla-
menti gyakorlatunk különbséget tesz
a kormánynak adott politikai és szá-
máni felmentés között.

A kormány tartozik a költségveté-
si törvényt úgy végrehajtani, ahogyan
azt a törvényhozó megalkotta, ha tehát
a törvényt sérti, azaz, hogy a végrehaj-
tás során nem a költségvetési törvény-
ben megalkotott pénzügyi jogszabályok
szerint gazdálkodott, akkor ezen jogser-
tő tényiért jogi felmentést kell kapnia,

mert ellenesetten helye van a kormány jogi felelősségre vonásának.

És a jogi felelősségre vonás kétféle, ha egyáltalában nem volt felhatalmazása, akkor beáll az alkotmányjogi felelősségre vonás esete. Ha pedig volt, de a felhatalmazásra vonatkozó jogszabályokat nem tartotta be, akkor felelősségre emelkedett közigazgatási jogi, vagy hivatalnoki.

Parlamentáris kormány rendszerekben a kormányt nem csak jogi és számviteli, hanem politikai felelősség is terheli. Ettől prídekés jelenséget ta-

asztalunk, míg t. i. az államélet egyéb
terén a kormány egyéb kormányzati
cselekményeinél, az alkotmányjogi mo-
sodik pl. itt ellenkerőleg a politikai fe-
lelősség halványul pl.

Hiszen a kársszámadások ren-
desen több havi késedelemmel készül-
nek el úgy hogy az a kormány, amelyik
nek garválkodására vonatkozott, eset-
leg már nincs is a helyén, mikor a
kársszámadás tárgyalására sor kerül.
Így érthető, hogy politikai felelősségre vo-
násra nem kerülhet sor.

A kormány felelőssége nem

egyedüli birtosítéka a költségvetés megfelelő végrehajtásának. Itten a kormánynak állandó ellenőrzése az egész költségvetési év alatt azon irányból, hogy a kormány a költségvetési törvényt megfelelően hajtja-e végre. Az ellenőrzés irányul először a pénz és vagyonkezelő másodszor az utalványozás ellen.

É végből szervették a számvetőszékeket, a parlamentnek ugyanis sem fizikai ideje sem megfelelő szakértelme nincs meg az állami utalványok törvényszerűségének állandó

ellenőrzésére.

Minden utalványozó hatóság mellett szerveztek még külön számvevő-séget. Az pénz és vagyonkezelés hűségének ellenőrzésére viszont pénztáraként ellenőröket.

Az utalványozó hatóságok utalvány rendeletei csak akkor érvényesek, és azokat az állampénztárak csak akkor teljesíthetik, ha a számvevőség bejegyzési kártyájára rajta van. [H. T. 96. §.]

Az utalvány rendeletet pedig a számvevőség akkor fogja jóváhagyni, ha a költségvetési törvénnyel,

illetőleg a pénzügy miniszter által rendelkezésre bocsátott hitelösszeeggel szemben tulkiadást, vagy előirányzat nélküli kiadást nem foglal magában, vagy törvénybe nem ütközik.

Az 1920. XVIII. t. v. 8. §-a kimondja, hogy utalványrendeletet ellenjegyző tisztviselők felelősséggel tartoznak a költségvetési hitelek meg nem engedett túllépéséből, valamint azok helytelen felhasználásából eredő károkért.

Igaz van Magyarának⁺, amidőn azt mondja, hogy a parlament költségvetési jogának sokkal fontosabb

⁺ Magyar i. m. 190 l.

biztosítékai a számviteli törvények és a legfőbb állami számvevőszék, mint a törvényes rendelkezés, hogy meg nem szavazott adót sem nem kivetni, sem nem behajtani nem szabad. Ez nem annyira az alkotmánynak biztosítéka, mint inkább a közigazgatás jogkörösege ezen a téren is.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1864/1935
Szegedi Képzőiskola